

Plenum

Onsdag 13.10.2021 kl. 13.59—18.31

7. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 13 b § i barnskyddslagen

Regeringens proposition RP 170/2021 rd

Remissdebatt

Förste vice talman Antti Rinne: Ärende 7 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till social- och hälsovårdsutskottet, som grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till.

För remissdebatten reserveras högst 30 minuter. Vid behandlingen av ärendet följer riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet. — Vi inleder debatten. Presentationens anförande, minister Kiuru, varsågod.

Debatt

16.42 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaiselle lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä oma sosiaalityöntekijä, jota lastensuojelulaissa kutsutaan lapsen asioista vastaavaksi sosiaalityöntekijäksi. Sosiaalityöntekijä on virkasuhteessa kuntaan, ja hän hoitaa tehtäväänsä aina virkavastuulla.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on erityinen vastuu lapsen edun ja hänen oikeuksiensa toteutumisessa. Kysymys on vaativasta erityistason asiantuntijatehtävästä, joka pitää sisällään vaativaa lapsen edun arviointityötä ja tähän perustuvaa päätöksentekoa sekä lapsen oikeuksien toteutumisen valvontaa. Tärkeä osa työtä on yhteistyö huoltajien, muun lapsen lähiverkoston sekä eri yhteistyötahojen kanssa, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalityöntekijä vastaa siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja palvelut.

Lapsen edun ja oikeuksien tosiasiallisen toteutumisen kannalta kysymys on keskeisesti siitä, että sosiaalityöntekijällä on riittävästi aikaa tutustua lapseen ja hänen tilanteeseensa. Jos yhdellä sosiaalityöntekijällä on liian monta asiakasta vastuullaan, on suuri riski, että yksittäisen lapsen etu ja oikeudet eivät toteudu täysimääräisesti.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen on monissa kunnissa vaarassa, kun yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on liikaa asiakkaita vastuullaan. Esimerkiksi sijaishuollossa olevien lasten oikeus hyvään hoitoon ja huolenpitoon vaarantuu nykyisessä tilanteessa, kun sosiaalityöntekijöillä ei ole mahdollisuutta valvoa sijaishuollon käytäntöjen laillisuutta. Yhteiskunnalla on erityinen vastuu juuri näiden haavoittuvassa asemassa olevien lasten suojelusta. Myös laillisuusvalvojat ovat toistuvasti kiinnittäneet asiaan huomiota.

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakasmäärää ei ole tällä hetkellä laissa rajattu. Lastensuojelun laatusuosituksessa suositellaan asiakasmääräksi 25:tä lasta yhtä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää kohden. Suosituspohjainen ohjeistus ei ole kuitenkaan tuonut riittävää muutosta lasten tilanteeseen. Enää ei voida odottaa, vaan lasten edun ja oikeuksien toteutumisen parantaminen edellyttää pikaisia toimia nykytilanteen korjaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus esittääkin, että lastensuojelulakiin säädetään lastensuojelun asteittain kiristynvä sosiaalityön henkilöstömitoitus. Sen mukaisesti vuonna 2022 ja 2023 yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saisi olla enintään 35 lasta vastuullaan ja vuodesta 2024 alkaen lapsia saisi olla enintään 30. Tämä on erityisen iso muutos käytännön tasolla sosiaalityön parantamiseksi ja lasten oikeuksien toteutumiseksi. Olen iloinen siitä, että asiasta linjattiin jo hallitusohjelmassa, ja tänään esitys annetaan.

Tämän esityksen tavoitteena on siis vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa ja turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi säädettävällä mitoituksella vähennetään sosiaalityöntekijän työkuormitusta ja näin parannetaan sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia perehtyä lapsen asioihin ja mahdollistaa sosiaalityön tekeminen lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaen.

Tavoitteena on myös parantaa sosiaalityön alueellista yhdenvertaisuutta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirto mahdollistaa sen, että hyvinvointialueilla on suurempina toimijoina lähtökohtaisesti paremmat mahdollisuudet organisoida lastensuojelun sosiaalityötä ja tehdä sisäisiä järjestelyjä, joilla mitoitus voidaan turvata.

Mitoituksen kustannukset, 4,8 miljoonaa euroa ensi vuodesta alkaen ja vuodesta 2024 alkaen 21,7 miljoonaa euroa, hyvitetään valtionosuuksina kunnille ja tuleville hyvinvointialueille.

Arvoisa puhemies! Uudistusta tehdään haastavassa henkilöstötilanteessa. Kun tiukempi mitoitus tulee voimaan, tarvitaan arviolta 359 uutta työntekijää. On selvää, että mitoituksen täytäntöönpano edellyttää koulutuslisäyksiä. Esityksen mukaan sosiaalityön koulutuspaikkoja lisätäänkin 200 paikalla ajalla 2022—2027. Lisäkoulutuspaikkojen määrässä on huomioitu aikaisemmin vuosina 2020—2022 tehdyt koulutuslisäykset sekä yliopistojen tosiasialliset mahdollisuudet lisätä aloituspaikkoja.

On myös hyvä huomioida, ettei koulutuspaikkojen lisääminen ole ainoa keino vastata henkilöstövajeeseen, vaan haasteena on nimenomaan saada koulutettuja sosiaalityöntekijöitä valitsemaan lastensuojelu ja pysymään lastensuojelun työntekijöinä. Oleellista on siis parantaa työn vetovoimaa ja houkuttelevuutta työn kuormittavuutta vähentämällä, ja asiakasmäärän rajaamisella on nimenomaan positiivisia vaikutuksia lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden saamiseen työpaikoille, työn houkuttelevuuteen ja säällisiin työoloihin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

16.47 Heidi Viljanen sd: Arvoisa herra puhemies! Lastensuojelun ammattilaiset tekevät erittäin tärkeää ja vaativaa työtä haavoittuvassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden parissa. Työn määrä, vaativuus ja käytettävissä olevat resurssit eivät kuitenkaan koh-

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

taa. Lastensuojelu on ollut kriisissä jo pitkään. Tilanteet eri kunnissa vaihtelevat merkittävästi ja asettavat näin myös lapset ja työntekijät eriarvoiseen asemaan.

Nykyään lastensuojelun sosiaalityöntekijällä voi olla vastuullaan miten monta lasta tahansa, sillä asiakasmäärää ei ole säädelty. Tällaisessa tilanteessa kärsii erityisesti lapsi, kun työntekijällä ei ole aikaa kohdata ja perehtyä hänen asioihinsa, mutta kärsii myös työntekijä, kun on koko ajan kiire eikä ehdi tehdä työtään kunnolla. On vaarana, että työmäärän alle hukkuvat lapsen yksilöllisen tilanteen tarkastelu sekä lapsen etu ja oikeudet.

Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä lastensuojelun henkilöstömitoitus kirjattaisiin lakiin hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Lastensuojelun asiakasmäärää rajoitettaisiin asteittain niin, että yhden lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastuulla voisi ensi vuonna olla maksimissaan 35 lasta ja vuonna 2024 lapsimäärä olisi 30. Tämä mitoituksen säätäminen on tärkeä muutos, jolla tuetaan ammattilaisia selviämään työstään ilman ylikuormittumista, ja tavoite on ennen kaikkea turvata lapsen oikeuksien toteutuminen nykytilannetta paremmin.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat paljon vartijoina työssä, joka vaatii laaja-alaista lainsäädännön osaamista ja soveltamista, työmenetelmien hallintaa ja vankkaa yhteiskunnallisten ilmiöiden tuntemusta. Työ on jatkuvaa ongelmien ratkomista, jota haastavat palvelujärjestelmän puutteet, jolloin tarkoituksenmukaisten palveluiden löytäminen lapselle ja perheelle on erittäin haastavaa.

Työssään lastensuojelun sosiaalityöntekijä joutuu tekemään isoja, ihmisten oikeuksia ja elämää koskevia ja rajoittavia päätöksiä. Vaativaan työhön yhdistetty liiallinen työmäärä kuormittaa ja aiheuttaa uupumusta sekä muita terveyttä ja jaksamista vaarantavia ilmiöitä. Jokainen alalla työskentelevä ammattilainen tietää, että työtä tehdään aina lapsen etu edellä, ja tämän työn jokainen haluaa tehdä hyvin. On tärkeää, että siihen on tosiasialliset mahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! Pelkkä henkilöstömitoituksen säätäminen ei kuitenkaan riitä. Tarvitaan lisää päteviä ammattilaisia ja muutoksia koulutusmääriin, jotta ammattilaisia saadaan kentälle. On muistettava, että pätevistä sosiaalityöntekijöistä on pulaa myös muualla kuin lastensuojelussa. Tiedämme, että myös aikuissosiaalityössä on omat haasteensa. Viimeisinä vuosina sosiaalityön aloituspaikkamääriä yliopistoissa on kasvatettu. Nyt myös tämän esityksen myötä sosiaalityön koulutuspaikkoja lisätään 200 paikalla vuosien 22–27 aikana.

Lastensuojelun rekrytointiongelmat ja työntekijöiden vaihtuvuus eivät korjaudu pelkästään opiskelijamääriä lisäämällä. Ongelmat ovat osin myös rakenteellisia. Johtaminen, palkkaus ja työoloihin ja työhyvinvointiin panostaminen ovat avainasemassa, kun halutaan houkutella lastensuojelun työntekijöitä. Yhtenä keinona pätevien sosiaalityöntekijöiden saamiseksi on myös väläytelty sosiaalityöntekijöiden pätevyysvaatimusten keventämistä. Tähän keskusteluun en itse lähtisi lainkaan. Herääkin helposti kysymys, tunnetaanko sosiaalityöntekijöiden työnkuvaa oikeasti, ja ennen kaikkea, arvostetaanko sosiaalityöntekijöiden akateemista osaamista ja tieteenalaa riittävästi.

Kuten sanottu, lastensuojelun sosiaalityö on vuosia kärsinyt ylisuurista asiakasmääristä ja työntekijöiden vaihtuvuus on ollut suurta. Työntekijöillä ei ole mitenkään ollut mahdollisuutta vastata olemassa olevaan tarpeeseen, ja näin ollen liian moni lapsi on jäänyt ilman tarvitsemaansa apua. Lastensuojelun asiakasmitoituksen säätäminen tuo helpotusta alalle, ja sosiaalityöntekijöillä olisi mahdollisuus tehdä jatkossa työtään eettisesti kestävämmällä tavalla. Silloin kun lapsella on avuntarve, apua pitää olla saatavilla. Työntekijöillä pitää

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

olla aikaa kuunnella lasta ja tutustua häneen ja hänen tilanteeseensa. Kun yhdellä työntekijällä on asiakkaita kohtuullinen määrä, tähän kohtaamiseen jää aikaa ja työhyvinvointi paranee.

Haluan osoittaa kiitokset hallitukselle tästä kauan odotetusta muutoksesta. Lapsilla on oikeus suojeluun ja työntekijöillä oikeus tehdä työtään turvallisesti ja kestävällä tavalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

16.52 Pihla Keto-Huovinen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Lastensuojelu on erittäin tärkeä mutta aliresursoitu toimiala. Vuonna 2017 lähes puolessa kuntia asiakkaita oli yli 40, viidenneksessä kuntia yli 60 yhtä lastensuojelun sosiaalityöntekijää kohden — ja pahimmillaan yli sata. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kymmenessä vuodessa kaksinkertaistunut, ja kuitenkin lastensuojeluun osoitetut panokset realisoituvat hyvinvoivina nuorina ja lopulta myös hyvinvoivina aikuisina.

Onnistuneen lastensuojelun kannalta on välttämätöntä, että sosiaalityöntekijällä on aikaa perehtyä lapsen asioihin. Lisäksi on tärkeää varmistaa sujuva tiedonkulku viranomaisen, koululaitoksen sekä vanhempien välillä. Opettajilta on tullut huoli kodin ja koulun välisen yhteistyön toteutumisesta sijaishuollon aikana. Päiväkodin ja koulun olisi ehdottoman tärkeää saada mahdollisimman nopeasti tieto silloin, kun lapsi tai nuori huostaanotetaan. Olennaista on nimittäin tietää, keiden kanssa koulu milloinkin tekee yhteistyötä. Sijoituspäätöksen yhteydessä pitäisi lastensuojelulla olla velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti lapsen päivähoidon tai kouluun, miltä osin kukin taho — huoltaja, sijoituspaikan henkilöstö, sijoituspäätöksen tehnyt taho tai muut henkilöt — vastaavat lapsen asioista ja tekevät yhteistyötä koulun kanssa.

Tiedonkulun kannalta olisi olennaista tietää, kuka allekirjoittaa oppilaan kokeet, kenelle ilmoitetaan, jos oppilas sairastuu koulupäivän aikana, kuka kutsutaan vanhempainiltaan ja kenen kanssa tehdään yhteistyötä jokapäiväisten asioiden hoidon kanssa. Kenelle ilmoitetaan rangaistuksista, kenellä on tunnukset Wilmaan, kenen kanssa tehdään yhteistyötä oppilashuollon tai muiden asioiden osalta?

Edellä mainituista syistä olisi tärkeää, että lakiin saadaan riittävä velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti päiväkotiin tai koululle, kuka tai mikä taho missäkin asiassa tekee yhteistyötä koulun kanssa ja on toimivaltainen päättämään lapsen varhaiskasvatusta ja oppivelvollisuutta koskevista asioista. Vihdoin viime keväänä lausunnoilla olleesta hallituksen esitysluonnoksesta tämä löytyi.

Oli harmillista, että nyt käsitellään pelkästään hallituksen esitystä laiksi lastensuojelulain 13 b §:n muuttamisesta ja muut ehdotukset irrotetaan omaksi kokonaisuudekseen ja näitä koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2022. 52 a §:n 2 momentin lisäys edistäisi tiedonkulun toteutumista ja siten koulun ja kodin välisen yhteistyön toteutumista, ja kun tieto kulkee, voidaan varmistaa, että myöskin lapsen etu toteutuu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Mäkisalo-Roppo-nen, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

16.55 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä lakiesityksestä. Olemme todella tärkeän asian äärellä.

Lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia säätämällä lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksesta. Tavoitteena on vahvistaa lapsen edun ensisijaisuutta ja lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Säädetävällä henkilöstömitoituksella vähennetään sosiaalityöntekijän työkuormitusta ja näin parannetaan sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia perehtyä lapsen asioihin ja sosiaalityön tekemiseen lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaen. Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saisi olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 22 ja 23 ja enintään 30 lasta vuodesta 24 alkaen. Ehdotus koskee alle 18-vuotiaita perhekohtaisen lastensuojelun asiakkuudessa olevia lapsia.

Kun asiakasmäärää ei nyt tällä hetkellä ole rajattu, niin sosiaalityöntekijät ovat kokeneet, etteivät he kykene tekemään eettisesti kestävää lastensuojelutyötä. Ammatti-identiteetin ja todellisuuden välinen ristiriita on liian suuri, ja se nimenomaan uuvuttaa työntekijöitä. Asiakasmäärää rajaamalla mahdollistettaisiin, että yksittäisen sosiaalityöntekijän työkuorma kevenisi ja hänellä olisi jatkossa nykyistä paremmin aikaa luottamuksen rakentamiseen lapsen kanssa, aikaa paneutua lasten ja perheiden tuen tarpeisiin sekä toteuttaa sijaishuollon valvontaa.

Lastensuojelun henkilöstötilanne on erittäin haasteellinen, ja siksi on kiinnitettävä enemmän huomiota lastensuojelutyön houkuttelevuuden sekä veto- ja pitovoimatekijöiden vahvistamiseen. Lastensuojelun sosiaalityössä viihtymiseen ja pitovoimaan vaikuttavat myönteisesti kohtuullinen asiakasmäärä, työn vaativuutta vastaava palkka, työskentelyä tukeva johtaminen ja toimivat rakenteet.

Puhemies! Tarkastusvaliokunta on omana asianaan tutkinut lastensuojelun tilannetta ja erityisesti lastensuojelun valvontaa. Mietinnössämme tämän vuoden helmikuussa muistutimme, että lastensuojelulaki korostaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän roolia koko lastensuojeluasiakkuuden aikana. Hänen tehtävänsä on vastata siitä, että lapsi ja nuori saavat tarvitsemansa palvelut ja tuen. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on tunnistettu lastensuojelun palveluissa olevien lasten erityisen suojelun ja tuen tarve. Lapsen asioista vastaavilla sosiaalityöntekijöillä on erityinen velvoite tämän oikeuden toteutumisen turvaamisesta ja lapsikohtaisen sijaishuollon toteutumisen valvonnasta.

Tarkastusvaliokunnan kuulemisten perusteella voidaan todeta, ettei valvontaa aina tehdä ja etteivät kaikki lapset ja nuoret edes tiedä omasta sosiaalityöntekijästään. Lasten ja nuorten tietoisuutta omista oikeuksistaan tulisikin lisätä. Lapsen ja nuoren tulee tietää, kuka on hänen oma sosiaalityöntekijänsä ja keneen voi ottaa yhteyttä, mikäli palveluissa ilmenee ongelmia. Tarkastusvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla sosiaalityöntekijä ei ehdi tavata lasta säännöllisesti eikä tutustua hänen tilanteeseensa. Toivottavasti — ja niin uskon — tämä lakimuutos parantaa tätä tilannetta.

Tarkastusvaliokunta korosti myös mietinnössään, että lastensuojeluun ja sen valvontaan on turvattava riittävät resurssit. Aluehallintoviranomaisilta on tullut tänäkin syksynä hätähuutoja sen suhteen, etteivät heidän resurssinsa riitä edes lakisääteisen valvonnan toteuttamiseen. Ongelmana on myös se, että valvonta jakautuu eri toimijoille, ja monimutkainen sääntely vaikeuttaa tehokasta ohjaus- ja valvontatoimintaa ja lisää myös riskiä siitä, että valvonta jää tekemättä.

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

Tarkastusvaliokunta totesi keväällä, että lastensuojelun koko valvontajärjestelmä tulisi ottaa arvioinnin ja kehittämisen kohteeksi, sillä nykyinen järjestelmä ei toimi lasten etua ajatellen niin kuin pitäisi. Toivottavasti tämä tarkastusvaliokunnan viesti otetaan vakavasti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eloranta, olkaa hyvä.

17.00 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Lastensuojelu on pitkään ollut kuormittunut suurien asiakasmäärien takia. Alalla työskentelevät sosiaalityöntekijät kokevat, etteivät he voi tehdä työtään hyvin ja eettisesti. Meillä kaikilla on yhtä monta tuntia vuorokaudessa. Tunteja ei tule lisää, vaikka asiakkaiden määrä kasvaa kohtuuttomiin. Työn tekeminen eettisesti on mahdotonta, jos aikaa ei ole perehtyä lapsen tilanteeseen riittävällä tavalla. Olen iloinen, että lastensuojelun henkilöstömitoituksesta säättäminen sisältyy Marinin hallituksen ohjelmaan ja lakiesitys on nyt saatu tänne eduskuntaan. Henkilöstömitoitus parantaa tilannetta monessa kunnassa ja kaupungissa. Jokainen lapsi on valoisuuden tulevaisuuden ansainnut, ja lastensuojelu on tärkeä keino sen tulevaisuuden rakentamisessa.

Tällä säädettävällä henkilöstömitoituksella, joka siis ensi vuonna on 35 ja vuonna 24 siten alenee 30:een, vähennetään sosiaalityöntekijän työkuormitusta ja näin parannetaan sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia perehtyä lapsen asioihin ja tehdä sosiaalityötä lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaen. Näin voidaan vahvistaa lapsen edun ensisijaisuuden ja lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen.

Lastensuojelun sosiaalityö edellyttää paljon laaja-alaista ja aikaa vievää verkostotyötä, juridista osaamista sekä vastuullista päätöksentekoa. Asiakasmäärää rajaamalla yksittäisen sosiaalityöntekijän kuorma kevenee, ja hänellä olisi jatkossa nykyistä paremmin aikaa luottamuksen rakentamiseen lapsen kanssa, aikaa paneutua lasten ja perheiden tuen tarpeisiin sekä toteuttaa sijaishuollon valvontaa. Enemmän huomiota on kiinnitettävä myös lastensuojelutyön houkuttelevuuden sekä veto- ja pitovoimatekijöiden vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! Enimmäisasiakasmäärästä säättäminen parantaa etenkin lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkaana olevien lasten oikeusturvaa. Se vahvistaa lapsen edun huomioimista, jolloin se toteuttaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaista velvoitetta huolehtia lapsen edun ensisijaisuuden toteutumisesta kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimisissa. Samalla paranee lastensuojelun sosiaalityön alueellinen yhdenvertaisuus, koska kuntien välillä on nyt isoja eroja sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärissä. Tämä on lasten yhdenvertaisen kohtelun ja oikeuksien toteutumisen kannalta erittäin tärkeää.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on tunnistettu myös lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten erityisen suojelun ja tuen tarve. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on erityinen velvoite tämän oikeuden toteutumisen turvaamisessa ja lapsikohtaisen sijaishuollon toteutumisen valvonnassa.

Lapsivaikutusten arviointi edellyttää myös lapsilta ja nuorilta itseltään saatavaa tietoa heidän olosuhteistaan, ja siksi onkin erittäin hyvä, että tämän esityksen lausuntoaikana toteutettiin pilotti lastensuojelussa olevien lasten ja nuorten kuulemiseksi. Tämä on erittäin hyvä asia.

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

Arvoisa puhemies! Parhaimmillaan lapsen, hänen perheensä ja sosiaalityöntekijän luottamuksellinen suhde mahdollistaa tiiviin työskentelyn muutoksen aikaansaamiseksi siten, ettei lapsen asiakkuus lastensuojelussa pitkity. Tähän liittyy myös toimenpiteiden vaikuttavuuden jatkuva arviointi. Tämäkin mahdollistuisi nykyistä paremmin.

Lasten vanhemmat ja muut läheiset kokevat lastensuojelun asiakkaina olevista lapsista huolta, jota lastensuojelun sosiaalityön liian tiukka resursointi lisää. Henkilöstömitoitusta parantavan muutoksen voi arvioida vähentävän omaisten kokemaa huolta. Lasten, heidän perheidensä ja muiden läheistensä aito kuuleminen, vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja yksilöllisen tuen mahdollistaminen edesauttavat osaltaan luottamuksen syntymistä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän mahdollisuudet tukea perhettä kokonaisvaltaisemmin paranevat.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on erityinen vastuu lapsen edun ja hänen oikeuksiensa toteutumisessa. Sosiaalityöntekijä vastaa siitä, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja palvelut. Lapsen edun ja oikeuksien tosiasiallisen toteutumisen kannalta kysymys on keskeisesti siitä, että työntekijällä on riittävästi aikaa tutustua lapseen ja hänen tilanteeseensa. Jos yhdellä sosiaalityöntekijällä on liian monta asiakasta vastuullaan, on suuri riski, että yksittäisen lapsen etu ja oikeudet eivät toteudu täysimääräisesti. Esimerkiksi sijaishuollossa olevien lasten oikeus hyvään hoitoon ja huolenpitoon vaarantuu nykyisessä tilanteessa, kun sosiaalityöntekijöillä ei ole mahdollisuutta valvoa sijaishuollon käytäntöjen lainmukaisuutta. Yhteiskunnalla on erityinen vastuu juuri näiden lasten suojelusta. Myös laillisuusvalvojat ovat kiinnittäneet asiaan huomiota. On hyvä, että tähän saadaan nyt muutos.

On selvää, että mitoituksen täytäntöönpano edellyttää myös koulutuslisäyksiä, sillä tarvitaan lähes 400 uutta työntekijää. Esityksen mukaan näitä koulutuspaikkoja ollaankin lisäämässä.

Arvoisa puhemies! Lapset ovat yhteiskuntamme tulevaisuus. Lastensuojelussa työskentelevät sosiaalityöntekijät auttavat, tukevat ja jopa pelastavat. He työskentelevät kaikkein haavoittuvimpien lasten kanssa. Ei ole yhdentekevää, miten hyvin ja eettisesti he voivat tehdä työnsä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.05 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Meillä on täällä käsittelyssä lastensuojelulakiin muutos, ja siihen on hallituksen esityksessä tällainen muutos, että sinne asetetaan henkilöstömitoitus, eli yksi yhdellä lastensuojelun työntekijällä voisi olla jatkossa 35 lasta asiakkaana nyt tulevana ja seuraavana vuonna ja sitä seuraavana tämä luku tippuisi 30:een. Tähän astihan tilanne on ollut niin — varmaan vähän alueittain tai paikkakunnittain — että yksi lastensuojelutyöntekijä on joutunut hoitamaan jopa lähes 100 lapsen huostaanottoa tai näitä sijaisperheen asioita.

Arvoisa puhemies! Tuossa eduskunnan portailla on joka keskiviikko ollut tavattavissa semmoinen kuin Birgitta-mummu, ja hän on siinä tavallansa tuonut tätä lastensuojelun tilannetta esiin, ja siinä on huomattavia ristiriitoja. Varmasti muistamme muutaman vuoden takaa semmoisen tapauksen, jossa lasta ei ollut huostaanotettu. Silloinhan tilanne oli katastrofaalinen ja se näyttäytyi niin, että lastensuojelu on ihan sekaisin, mutta nyt valitettavasti olen kohdannut myös semmoisia tapauksia, että lastensuojelussa on semmoista yli-reagointia. Lastensuojelulaki itse asiassa on hyvä, ja tämä nyt ainakin parantaa sitä lakia.

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

Mutta, niin kuin tämä Birgitta-mummu tuossa vaatii, niin huostaanottojen sijasta tulisi antaa tukea perheille. Minä olen itse muutamaa tapausta nyt eduskunta-aikana ja joskus aikaisemminkin ollut seuraamassa, ja kyllä siellä tehdään myös ylilyöntejä toiseen suuntaan. Tehdään väliintuloja, vaikka mielestäni ei tarvittaisi sellaista väliintuloa, vaan tarvittaisiin ehkä pieni opastus, ohjeistus, pieni tuki perheille.

Valitettavasti näyttää aika usein, että näiden perheiden kohdalla, joihin tällainen väliintulo sattuu — ja sillä tavalla, että vanhemmat eivät hyväksy väliintuloa — hyvin usein on semmoinen taustalla, että vanhemmat näyttävät olevan jotenkin vähäosaisia tai näillä vanhemmilla on jokin nepsy, neuropsykologinen tai autismin kirjoon viittaava ominaisuus. Tämä on todella valitettavaa, että tehdään tällainen väliintulo, jota vanhemmat eivät hyväksy, ja voitte kuvitella sitten, miltä vanhemmista tuntuu.

Tässä joku aika sitten lehdessä kirjoitettiin siitä, kun joku poika oli hukkunut jossakin tässä lähellä ja koko kyläyhteisö etsi, ja uutisoitiin, että koko Suomi suree. Se on todella valitettavaa. Nämä perheet kuitenkin saavat ehkä jonkinlaisen vertaistuen siitä, mutta perhe, johon tehdään väliintulo, että lapset otetaan huostaan, jää vähän niin kuin omillessa, ja heidän on tosi vaikea saada siihen tukea ja oikeutta. He saavat ehkä oikeutta, mutta he eivät aina saa oikeudenmukaisuutta. Heitä saatetaan uhata jopa yhteydenpidon rajoittamisella: jos te ette suostu tähän, niin me rajoitamme teidän yhteydenpitoanne lapseen.

Täällä on niin uskomattomia asioita, mitä olen päässyt itse seuraamaan ja omin korvin kuullut. Eräässä lastensuojelutapauksessa oli semmoinen, että siellä olivat olleet lastensuojelutyöntekijät tutustumassa perheeseen ja kirjoittaneet ongelmakohtia ja muita, ja oikeastansa siinä katalogissa, mikä heillä oli kirjoitettuna, kaikki nähtiin vain ongelmien kautta. Ja ehkä uskomattomin asia, mihinkä minä olen tällä kokemuksella törmännyt, on semmoinen, että lapsille on annettu kohtuuttoman pitkiä pelikieltoja, siis PlayStationilla. Minusta jollakin tavalla itsestäni tuntui, että silloin pitäisi antaa mitali näille vanhemmille eikä ottaa lapsia huostaan heiltä.

Näitä on useita tällaisia asioita, mitkä sieltä ovat pompanneet silmille. Tämä asia, että nyt saadaan sinne henkilöstömitoitus, saattaa parantaa tätä tilannetta, mutta Birgitta-mummu ja hänen taustajärjestönsä — se oli kadotetutlapset.fi, tässä osoitteessa heillä on sivut — vaativat, että tehtäisiin Suomessa lastensuojelun sijaishuollon nykytilan selvitys, ja minä kyllä ehdottomasti kannatan tätä. Saataisiin todenmukainen kuva siitä tilanteesta, miten tämä Suomessa tapahtuu ja myös miten paljon siihen kuluu yhteiskunnan varoja. Meidän pitäisi asettaa perhe täällä ykkösasiaksi kaikissa päätöksissä, suomalaiset, oma kansa ja perhe pitää keskiössä. Perhe on yhteiskunnan perusr ryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin kasvun luonnollinen ympäristö. Perheiden tulee saada tasa-arvoisesti tukea voidakseen hoitaa velvollisuutensa. [Puhemies koputtaa] Lasten ja perheiden tulee saada [Puhemies: Kiitoksia!] myös huostaanoton jälkeen riittävästi tukea, jotta lasten palauttaminen kotiin mahdollistuu. [Puhemies: Kiitoksia!] Tätä lasten kotiinpaluuta pitäisi tehostaa. — Ole hyvä!

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt meillä on etukäteen varattu aika käytetty tähän, ja ministeri Kiuru vielä pari minuuttia.

17.13 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta vielä tässä erittäin tärkeässä aiheessa kiteyttää tätä nykytilaa.

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

Monet teistä viittasivat nykytilaan, ja kyllä on sanottava, että aika surullinen on meidän tämänhetkinen tilanne nimenomaan lastensuojelun näkökulmasta. Jos te ajattelette, niin vuonna 2017, josta meillä on nyt nämä tilastot käytettävissämme, lähes puolet suomalaisista kunnista oli asettanut henkilöstömitoituksen 40 lapseen yhtä työntekijää kohti. Onko tämä inhimillistä? Ja tähän pystyi siis lähes puolet kunnista. Viidennes kunnista oli asettanut henkilöstömitoituksen 60 lapseen per työntekijä, ja pahimmillaan kunnissa tilanne oli sellainen, että yhtä työntekijää kohti oli 100 lasta. Me emme voi jatkaa suomalaisessa yhteiskunnassa näin, että erityisen haavoittuvassa asemassa olevat lapset ovat näin vähäisen tukiverkon piirissä, ja siksi tämä esitys on erittäin tärkeä. Tämä tulee meille loppuviimeksi halvemmaksi, etenkin kun me ajattelemme ei vain taloudellisia kustannuksia vaan myös sosiaalisen kestävyysvajeen näkökulmasta syntyviä kustannuksia. Etenkin teini-ikäisenä lastensuojelun laitoshoidon sijoitetut lapset ja muut itsenäistyvät nuoret siirtyvät ikätovereitaan erittäin paljon harvemmin koulutuksen ja työllisyyden piiriin, jopa 38 prosenttia vähemmän muuhun ikäryhmään verrattuna. Samaan aikaan pitkäaikaisen talouden tuen ja työttömyyden ketjut ovat 21 prosenttia yleisempiä kuin muilla.

On sanottava, että yhdistettynä lastensuojelun ilmoitusten kasvavaan määrään meidän on pakko saada Suomessa tämä tärkeä työ nyt kuntoon, ja olen iloinen siitä, että tämä esitys on saatu lopulta eduskuntaan.

Förste vice talman Antti Rinne: Tack. — Debatten och behandlingen av ärendet avbryts nu. Behandlingen av ärendet fortsätter under detta plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade.

Riksdagen avbröt behandlingen av ärendet klockan 17.15.

Riksdagen fortsatte behandlingen av ärendet klockan 18.28.

Andre vice talman Juho Eerola: Till följande fortsätter behandlingen av ärende 7 som avbröts tidigare under detta plenum. — Ledamot Kilpi. [Marko Kilpi: Vad är temat nu?] — Ärende 7 på dagordningen, barnskyddslagen.

18.28 **Marko Kilpi kok:** Arvoisa puhemies! Tämä puheenvuoro oli oikeastaan pyydetty silloin, kun ministeri oli paikalla. Olisin halunnut esittää hänelle kysymyksen, kun jälleen kerran ollaan lastensuojelun kanssa tekemisissä, liittyen tuohon ministerin esittämään hallituksen esitykseen lastensuojelulain muuttamiseksi.

Pula sosiaalityöntekijöistä lastensuojelun piirissä on akuutti, ja tämä on kiistaton juttu. On erittäin hyvä, että siihen pureudutaan. Tässä kohtaa pitää kyllä nostaa esille lastensuojelun osalta myös huostaanotot ja se, mikä tilanne siellä on ja mitenkä pahasti se on kriisiytynyt. Niin kuin tuossa aikaisemminkin oli jo puhetta, niin tähän johtuu siitä, että nämä viimeaikaiset lastensuojelulain muutokset, isot muutokset, ovat tämän aiheuttaneet.

Minä olen saanut todella paljon viestejä lastensuojelun piiristä. Siellä muun muassa on tuotu esille sitä, että jos toimivaltuudet ja työkalut ovat kunnossa, niin resursseja kyllä on riittävästi sillä sektorilla, siinä ei ole ongelmaa, mutta kun ne eivät ole kunnossa, niin mikään resurssi ei riitä. Ikävä kyllä me eletään nyt just sitä tilannetta, että mikään ei riitä ja ti-

Punkt i protokollet PR 116/2021 rd

lanne meinaa ihan kohtapuoliin romahtaa käsiin. Olisin nyt ministeriltä kysynyt, mitä aiotaan tälle ongelmalle tehdä ja missä ajassa. — Kiitoksia.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till social- och hälsovårdsutskottet, som grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till.